

Mariola Kuszyk-Bytniewska

POLSCY MYŚLICIELE O NAUCE

Blok tematyczny

10.37240/FiN.2020.8.2.10

W ramach bloku tematycznego *Polscy myśliciele o nauce* przedstawiamy drugi zbiór artykułów przedstawiających poglądy polskich ludzi nauki z różnych ośrodków i różnych okresów ich twórczości. Pierwszą część opublikowaliśmy w tomie 6 (2018), a w niej artykuły: *Stanisława Kamińskiego opcje metodologiczne* (Andrzej Bronk i Monika Walczak), *Spór o naukowość filozofii. Na marginesie Zdzisława Cackowskiego dyskusji z fenomenologią* (Józef Dębowski), *Stefana Amsterdamskiego pojęcie ideału wiedzy naukowej: w stronę nowej koncepcji podmiotu nauk* (Anna Michalska), *Florian Znaniecki o nauce. Perspektywa onto-epistemologiczna* (Mariola Kuszyk-Bytniewska), *Społeczna rola mędrca. Wokół koncepcji Floriana Znanieckiego* (Grzegorz Pyszczek). Warto zwrócić uwagę, że poza inicjatywą wydawniczą wyrażoną w postaci publikacji stałego bloku tematycznego – *Polscy myśliciele o nauce*, opublikowaliśmy na łamach *FILOZOFII I NAUKI* szereg tekstów analizujących poglądy polskich filozofów i uczonych o nauce, m. in. ukazały się artykuły o Kazimierzu Twardowskim, Leszku Kołakowskim, Bolesławie Józefie Gaweckim, Andrzeju Grzegorzczyku, Leszku Kuźnickim, Ludwiku Flecku.

W tegorocznej, drugiej edycji bloku publikujemy cztery artykuły. Pierwszy tekst, autorstwa Emanuele Coco z Uniwersytetu w Katanii (Włochy), przypomina główne idee Ludwika Flecka w związku z wydaniem po włosku w 2019 przez Mimesis Edizioni książki tegoż *Powstanie i rozwój faktu naukowego (Stili di pensiero: La conoscenza scientifica come creazione sociale)*. Redaktorem książki jest Francesco Coniglione. Tekst ten jest zacytowany *The Philosopher Ahead of His Time. Ludwik Fleck and the Complexity of Science (Communication and Notes)*. Autor, włoski filozof nauki, jest entuzjastą myśli Ludwika Flecka. Omawiając wydany w 2019 roku po włosku wybór tekstów Flecka i niejednokrotnie przy tym zaznaczając nadzwyczaj kompetentną jej redakcję przez Francesco Coniglione, pisze: „Czytelnik znajdzie dla siebie wiele do myślenia w tej kolekcji esejów i doceni ich staranną edycję. Z mojej strony, mam ochotę to powiedzieć, że nie chodzi o odkrywanie Kuhna trzydzieści lat przed Kuhnem. Fleck to znacznie więcej. Jego myśl porusza się z autonomiczną i wizjonerską wrażliwością. Zbiór jego esejów należy do tych tekstów, które mają właściwość generowania nowych

pomysłów w czytelniku i pozwalających zobaczyć mu realia i scenariusze, których nigdy nie wyobrażał sobie w przeszłości.”

Dwa następne teksty prezentują twórczość lubelskiego semiotyka i logika, Leona Koja, zmarłego w 2006 r. inicjatora studiów w zakresie „Nauka o języku i komunikowaniu” (od 1991, w ramach zajęć prowadzonych na Wydziale Filozofii i Socjologii w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej).

Tekst *Semantyczne warunki porozumiewania się w ujęciu Leona Koja* ma charakter interdyscyplinarny; dotyka zagadnień z semiotyki logicznej, nauk o komunikacji społecznej, filozofii języka, nauk o kulturze i nauk społecznych, a nawet antropologii filozoficznej i etyki. Jak zauważa Zbysław Muszyński, autor artykułu: „Semiotyczne warunki komunikowania się łączą się z założeniami dotyczącymi natury człowieka, jego możliwości poznawczych i racjonalności, sposobu organizacji życia społecznego, powstawania i stabilizacji różnych systemów wartości.” Muszyński krytycznie rekonstruuje poglądy Koja na skuteczne porozumiewanie się w nauce, filozofii i w życiu społecznym.

Tekst *Zasada przezroczystości znaku. Punkt widzenia Leona Koja*, autorstwa Józefa Dębowskiego, poddaje analizie najistotniejszy, jak się wydaje, fragment dorobku naukowego Leona Koja, a mianowicie koncepcję przezroczystości znaku, a w szczególności Jego podejście do zagadnień semantycznych ugruntowanych w pragmatyce. Zasada przezroczystości była tematem rozprawy doktorskiej Koja – *Zasada przezroczystości a antynomie semantyczne*. Według Dębowskiego istotne dla omawianej problematyki są jeszcze dwie prace – *Podstawy denotowania* oraz *Stosunek semantyki do pragmatyki* (rozprawa habilitacyjna).

Czwarty tekst Pawła Bytniewskiego, o tytule *Alina Motycka – filozofka nauki*, przedstawia związaną zawodowo z Instytutem Filozofii i Socjologii PAN filozofkę nauki i wiedzy, inicjatorkę ogólnokrajowego seminarium filozoficznego prowadzonego od 1995 r. najpierw jako *Kontekst odkrycia w dziejach dziedziny nauki*, potem (od 2002) jako *Filozoficzne problemy podstaw wiedzy*, Alinę Motycką, zmarłą w 2018 r. Autor rekonstruuje główne wątki filozofii nauki uprawianej przez Motycką. To z jednej strony wątek krytyczny w odniesieniu do filozofii nauki, która – zdaniem Motyckiej – nie jest przygotowana do analizy nauki przeobrażonej kryzysami, jakim uległa w XX wieku, a z drugiej autorskie próby zdania sprawy z procesu naukowego jako procesu twórczego. „Współczesna filozofia nauki – pisze Autor artykułu relacjonując poglądy Motyckiej – [...] nie jest w stanie zrozumieć tego, że tradycyjne pytanie epistemologiczne o to, jak uzyskujemy wiedzę o świecie, filozofia nauki doświadczona kryzysami nauki w XX wieku powinna zastąpić kwestią, »jak wiedza [...] się zmienia, gdzie przez zmianę rozumieć trzeba nie jedynie przyrost wiedzy, ale wymianę struktur poznawczych«.” Nauka jako twórczy proces wytwarzania nowych form i treści wiedzy to drugi – podjęty z inspiracji psychologii głębi Carla Gustawa Junga – z wymienionych wątków analiz podejmowanych przez Alinę Motycką. Wątek to jednak niedokończony, niezamknięty autorską konkluzją.